

Sasvim je očito po demografskim podacima ne samo u Hrvatskoj nego i u drugim zemljama osobito u Europi kako je velika kriza roditeljstva tj. majčinstva i očinstva. Statistike pokazuju kako da se mladi općenito sve teže odlučuju na tradicionalni koncept braka. To kada i čine, čine u sve kasnijim godinama što onda ima za posljedicu manji broj djece, čime je danas demografska slika razvijenog rekao bih bogatog i demokratskog svijeta ugrožena. Roditeljstvo je u krizi, a majčinstvo još i više jer žena i dalje spada u ranjiviju skupinu u odnosu na muškarca gledajući s ekonomskog stajališta, budući da su slabije plaćene od muškaraca i teže napreduju u društvenoj karijeri. Stoga ne čudi da je feminizam u svojoj drugoj fazi odnosno drugom valu naznačio majčinstvo kao glavnu prepreku podređenosti žene muškarcu.

Crkva svjesna tih problema danas se snažno zalaže za *revalorizaciju majčinstva*,¹ potičući cjelokupno društvo da stvori takvo raspoloženje gdje se žena ne bi osjećala manje vrijednom, pa čak i psihološki i praktično od društva diskriminirana, da bi se mogla posvetiti odgoju djece ovisno o njihovoj dobi i potrebama kako bi se mogli razviti u odgovorne i zrele osobe na kojima počiva budućnost čovječanstva. Bez odgovornog roditeljstva kako očinstva tako i majčinstva niti jedno društvo nema budućnost, bez obzira na sve tehnološke napretke.

Promatrajući današnju situaciju u društvo može se primijetiti kako je danas majčinstvo u svom dostojanstvu ugroženo s četiri strane: *radikalnog feminizama*, *rodne ideologija*, *ekonomskih društvenih struktura* i *surogat majčinstva*. Što se tiče *radikalnog feminizma*, kako sam prethodno spomenuo u svojoj drugoj fazi feminizam mijenja pogled na sliku žene, a samim time i mijenja svoj pogled na majčinstvo. Za radikalne feministkinje

---

¹ Tekst je djelom preuzet i doraden iz knjige koja je u pripremi za tisak iz podnaslova. 7.3. Revalorizacija majčinstva, u: Marijo VOLAREVIĆ, *Žena u društvu*, obitelji i Crkvi. Iz pogleda socijalnog nauka Crkve i feminizma.

korijen podređenosti žene muškarcu nije više bio u društvenim strukturama koje su prema njima bile modelirane prvenstveno po mjeri muškarca, nego njihova podređenost sad se nalazi u prvom redu spolnoj različitosti između muškarca i žene. Prema njihovom tumačenju, žena zbog rađanja, trajno ostaje ovisna o muškarcu, budući da tijekom trudnoće ne može obavljati javne poslove osobito prvih mjeseci nakon poroda budući da je vezana uz podizanje i odgoj dijeta, dok je muškarac u tom razdoblju slobodan i posvećen svome javnom poslu. Na taj način žena u odnosu na muškarca gubi korak u konkurentnosti pri obavljanju javnih poslova i stjecanju privatnog kapitala. Zbog toga prema njima jedan od glavnih ciljeva bio je uvođenje reproduktivnih prava tj. prava na kontracepciju i abortus itd. Na taj način žena bi postala konkurentna muškarcu na tržištu rada i građenju društvene karijere.

Druga ugroženost majčinstva dolazi od *rodne ideologije*. Naime prema rodnim ideolozima tri su glavne kategorije koje se trebaju dekonstruirati kako bi se uklonila stvarna diskriminacija žene u društvu, a to su: *Muškost i ženskost*, budući da rodni ideolozi, smatraju kako su odrasli muškarac i žena društvena konstrukcija i da se u stvarnosti ljudsko biće rađa spolno neutralno i naknadno se socijalizira u muškarca ili ženu. Zbog toga *obiteljski termini*: otac, majka, muž, žena koje se prema njima smatraju „rodno-specifičnima” (društveno nametnutim trebaju se hitno zamijeniti „rodno-neutralnim” terminima, primjerice roditelj 1 i roditelj 2. A to znači da se roditeljstvo može sastojati i od dvije mame ili dvojice tata, čime heteroseksualni koncept roditeljstva temeljen na jedinstvu u dvojnosti između muškarca i žene, tj. majčinstva i očinstva postaje samo jedan od ponuđenih modela. Na taj način majčinstvo i očinstvo postaju za društvo relativan pojam, kao i tradicionalni koncept obitelji koji se sastoji od zajednica muškarca i žene.

Treća ugroženost za majčinstvo dolazi od društveno ekonomskih struktura, koje često puta ne vode računa o specifičnosti žene-majke-radnice. Tako se ženama često u intervju za posao postavlja pitanje da li misle zatrudnjati u bližem razdoblju čime ih se u startu otvoreno diskriminira. Nadalje fleksibilno radno vrijeme također je jedan od problema. Zatim dvostruki posao koji žena mora obavljati u kući. Bez obzira što i muškarci imaju danas pravo na porodiljni ipak oni ne mogu zamijeniti ženu osobito u prvim mjesecima i godinama nakon poroda gdje je uloga

majke za dijete nenadomjestiva. Tržište rada vodeći se svojim kapitalističkim postulatima i profitom kao da zanemaruje sve ove činjenice što otežava mladim bračnim parovima da se odluče za djecu osobito ako nemaju užu potporu obitelji (baka, djed) da im priskoče pričuvati djecu ili ako su pritisnuti kreditima tj. ekonomskom situacijom gdje jedna plaća nije dovoljna, a trudnoća bi izazvala rizik da se ostane bez posla ili smanjenje plaće tijekom porodiljinog ugrozilo bi egzistenciju obitelji. Stoga država mora voditi i računa o tim stvarima kako bi poticala bračne parove da se odluče za djecu, jer na kraju krajeva to je i budućnost svake države.

246

Nadalje činjenice pokazuju da univerzalizacija prava na rad ne štiti dovoljno ženu radnicu. Stoga žena da bi uspjela na tržištu rada često puta je prisiljena postati „surogat muškarcima”, čime je onda doveden u pitanje njezin izbor biti majka. Tržišni model suvremene ekonomije kao da ne ostavlja mjesto za roditeljstvo, a posebice za majčinstvo. Prije dok je bila proširena obitelj roditelji su mogli računati na potporu ukućana (baka ili djedova) danas u modernim nukluarnim obiteljima koje se sastoje od roditelja i djece, roditelji bez adekvatne institucionalne pomoći teško mogu uskladiti svoje poslovne i obiteljske obaveze. Tu u prvom redu mislim na rad škola i vrtića, kao i mogućnost fleksibilnog radnog vremena, zbog čega je onda jedan od roditelja primoran napustiti posao ili dodatno platiti osobu za kućanske poslove. U obadva slučaja to je ekonomski udarac na obitelj U tom kontekstu kako upozorava sv. Ivan Pavao II u apostolskoj pobudnici *Familiaris consortio* (br. 23) društvo mora adekvatno vrednovati i novčano nagraditi majčinski rad u obitelji.

Četvrta ugroženost majčinstva dolazi nam danas od *surogat majčinstva*, koje je dovelo do komercijalizacije i industrijalizacije majčinstva ne vodeći pri tom računa o psiho-fizičkim posljedicama za ženu, kao za i dijete koje se poslije unajmljene trudnoće oduzima majci s kojom je kontaktiralo prvih devet mjeseci života i u čijoj je utrobi pronašlo prvu sigurnost. Danas je napisano mnoštvo knjiga vezano uz prenatalnu psihologiju. Može netko reći kako često puta danas znamo čuti i u medijima da to žene čine radi empatije i solidarnosti prema onima koji ne mogu prirodnim spolnim putem imati djecu, ali činjenice neumoljivo pokazuju da najveći broj surogat majki dolazi iz siromašnih zemalja poput Indije i to čine ponajprije radi neimaštine kako bi zaradile dodatni novac i osigurale egzistenciju. Na taj način na

ženu i majčinstvo, pa na i dijete se u prvom redu promatra kao na nešto što se može naručiti i kupiti kao neku stvar u *on line* trgovini.

Zato nema sumnje da je danas roditeljstvo u pojedinim slučajevima reducirano na čistu biologiju, gdje se onda gubi duhovna dimenzija roditeljstva i da je upravo najviše majčinstvo pogođeno ovom redukcijom svedenom na čisto biološku razinu do te mjere. Ženino tijelo postaje na taj način kao nekakav stroj za proizvodnju djeteta bez emocija. Majčinstvo se sve više danas odrađuje u laboratoriju i postaje na taj način komercijalizirano. Odvajajući majčinstvo od tijela žene, njezino tijelo postaje samo u službi zadovoljenja spolnih nagona. A razlog tome kako smo vidjeli u prvom redu leži u činjenici da je danas spolni čin odvojen od prokreacije, čemu su ponajprije doprinijela „reproduktivna prava“, abortus, kontracepcija, umjetna oplodnja i posebno unutar umjetne oplodnje surogat majčinstvo.

Stoga Crkva svojim naučavanjem nastoji vratiti simbolični i duhovni karakter majčinstva te poziva žene da upravo one bude promicateljice ne samo fizičkog nego i duhovnog majčinstva u cjelokupnom društvu. Majčinstvo kao i očinstvo je u potenciji svake žene i svakog muškarca i neodvojiv je dio njihova ontološkog dostojanstva biti čovjek istovjetno muškarac i žena, u svojoj istosti i različitosti.

Imajući sve dosad rečeno u vidu slažem se sa sv. Ivanom Pavlom II koji u svojoj apostolskoj pobudnici *Mulieris dignitatem – Dostojanstvo žene* (br. 18) napominje da ako se majčinstvo promatra samo s čistio biološkog stajališta, onda se takvo majčinstvo prikazuje kao „okljaštrena” slika koja odgovara materijalističkom tumačenju ne samo majčinstva, nego čovjeka i svijeta. Tu se onda zanemaruje simbolička dimenzija majčinstva, a to je u prvom redu predanje i prihvaćanje života koje je sastavni dio ženina bića. Žena preko svog majčinstva sudjeluje i surađuje izravno s tajnom života koji dozrijeva u njenom krilu, za razliku od muškarca koji unatoč svom roditeljskom udjelu ipak nekako stoji po strani i „izvan” procesa trudnoće i rađanja djeteta, što više muškarac od žene u mnogome može učiti o svojem očinstvu. „Roditeljstvo, doduše pripada, jednom i drugom, ono se ipak više ostvaruje u ženi, napose u fazi prije rođenja. Žena mora neposredno za zajedničko donošenje života „plaćati” doslovnim iscrpljivanjem svojih tjelesnih i duševnih sila”.

Stoga vrednujući ženino majčinstvo, nije namjera „reducirati” ženu samo na rađanje, nego vratiti majčinstvu njezino simboličko i duhovno značenje. Jer misterij žene, kako dalje ističe Ivan Pavao II., izražava i pokazuje svoj krajnji i temeljni cilj u majčinstvu, bilo da je riječ o *afektivnom, kulturalnom, duhovnom* majčinstvu preko kojega žena u najvećoj mjeri zauzima svoj temeljni stav prema društvu i drugim ljudima. Zato društvo koje ne vrednuje majčinstvo napominje papa Franjo je u biti nehumano društvo, budući da su majke najbolji lijek protiv širenja sebičnog individualizma. „Individua” znači ono što se ne može dijeliti. Majke se naprotiv dijele jer majke znaju i u najtežim trenucima svjedočiti nježnost, predanost i moralnu snagu. Majka prihvaća i nosi u sebi drugoga i tom drugome daje svoj osobni prostor da se razvija i raste poštujući ga upravo po njegovoj drugosti. Žena upravo preko majčinstva najbolje shvaća da su ljudski odnosi jedino autentični ako se ostvaruju u prihvaćanju drugoga, druge osobe, što proizlazi iz njenog dostojanstva samo zato što je osoba, a ne zbog drugih razloga kao što je korist, moć, inteligencija, ljepota, nego baš zato što je drugi osoba po svome dostojanstvu. snagu.²

Zato je veoma važno vratiti dostojanstvo majčinstva za čitavo društvo, koje danas kao da je zanemarilo ljepotu i bogatstvo majčinstva. Već je sv. papa Ivan Pavao II. u svojoj apostolskoj pobudnici *Familiaris consortio-Obiteljska zajednica* (br. 23) primijetio kako se u suvremenom društvu stvorilo opće mišljenje, „ (...) da čast žene danas više proizlazi iz rada izvan kuće nego li u obitelji”. Ono što je još primjetno a dalje u istom broju spominje sv. Ivan Pavao II, jest i poziv na odgovornost oca za rad u obitelji. Nekako se kroz povijest nametnula slika kako je muškarac oslobođen obavljanja kućanskih poslova, dok se sa druge strane raširila društvena i kulturalna predaja koja je ženi samo pridržavala ulogu majke i supruge, ne mareći da se ženi otvori prostor u javne poslove, koji su po toj istoj predaji bili pridržani samo muškarcu.

Nije lako pomiriti ove dvije strane: majčinstvo i rad žene izvan obitelji. Crkva vrednuje obadvije uloge žene i svjesna je da se žena ne smije getoizirati samo u obitelj, jer bi time i samo

---

² Usp. PAPA FRANJO, *Kateheza pape Franje na općoj audijenciji* (7. I. 2015.), *Društvo bez majki bilo bi nehumano društvo*, u: http://w2.vatican.va/content/francesco/hr/audiences/2015/documents/papa-francesco_20150107_udienza-generale.html (viđeno 27. 10. 2017.).

društvo bilo osiromašeno. Upravo zbog toga treba uvijek imati na umu da žena ima pravo na zaštitu društvenih struktura ukoliko se odluči biti majka-radnica, ili samo majka, ili samo radnica. To znači da društvo mora prepoznati: vrijednost ženina rada u obitelji i njenog majčinstva, ali isto tako vrijednost njenog društvenog rada, bez diskriminacije žene kao takve ili diskriminaciji njenog majčinstva. Naravno, društvo treba vrjednovati i očinsku ulogu koja je također bitna, ali s obzirom kako je naša tema vezana prvenstveno za žene, stavljam veći naglasak na revalorizaciju majčinstva, svjestan da je u jednakoj mjeri potrebno revalorizirati i očinstvo. Jer kako napominje papa Franjo u svojoj apostolskoj pobudnici *Amoris Laetitia-Radost ljubavi* (br. 176) kada govori o očinstvu, upozorava: „često se može čuti da je ovo naše društvo „društvo bez očeva”. Kaže se da je u zapadnoj kulturi lik oca simboličan, odsutan, manjkav, izbljedio”. Onda je još jasnije koliko je važno za zdravlje obitelji i društva da se u društvu dogodi revalorizacija majčinstva i očinstva, čime bi se onda dogodila i revalorizacija obitelji, ali i čitavog društva budući da je obitelj temeljna stanica društva.

I reče Bog: „Načinimo čovjeka na svoju sliku, sebi slična, da bude gospodar ribama morskim, pticama nebeskim i stoci-svoj zemlji- i svim gmizavcima što puze na zemlji! Na svoju sliku stvori Bog čovjeka, na sliku Božju on ga stvori, muško i žensko stvori ih” (Post 1, 26-28).